

Трансформаційні вектори лібералізму: політологічний контекст

Микола Михальченко,

член-кореспондент НАН України,
завідувач відділу теорії
та історії політичної науки
Інституту політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України

*Куц Г. М. Ліберальні трансформації політичного простору:
[моногр.] / Г. М. Куц; [за наук. ред. Ю. І. Макара]. – Харків:
Віровець А. П.; „Апостроф”, 2011. – 300 с.*

Монографічне дослідження Г. М. Куц присвячене важливій і на сьогодні недостатньо вивченій проблемі: виявленню трансформаційного потенціалу лібералізму. Адже ключовим питанням в області політологічного знання є необхідність адекватної для трансформаційної політичної системи України інтерпретації суті та критеріїв ліберальної демократії. У цьому контексті принципове значення має дослідження феномену лібералізму з точки зору виявлення тих умов, що необхідні для ефективного впровадження ліберально-демократичних практик в українському державотворенні.

Ознайомлення з монографією Г. М. Куц дає підстави стверджувати, що авторка належним чином опрацювала обрану тему та отримала достовірні наукові результати. Про це, зокрема, свідчить ретельне обґрунтування досліджуваної проблематики, логічне та виправдане подальшим викладом матеріалу, аргументованість висновків.

Послідовність і логічність структурної побудови монографії, яка складається з семи розділів, дали можливість здійснити глибокий аналіз основних концепцій лібералізму; виявити ідейні витоки лібералізму; визначити базові Відмінності між проблематикою класичного та сучасного лібералізму; систематизувати ідейний базис ліберального дискурсу з метою виокремлення ключових ідей, які сприяли оформленню сталого концептуального каркасу лібералізму; визначити пріоритетні напрями ліберальних перетворень політичного простору та домінуючі трансформаційні інтенції лібералізму; проаналізувати політико-культурну сферу політичного простору України у контексті трансформаційних інтенцій лібералізму тощо.

Микола Михальченко

Вельми цікавою видається запропонована авторська дефініція лібералізму як суспільно-політичної доктрини, що, базуючись на визнанні мирних методів управління та політичних свобод індивіда, обмежених дією законів, сприяє трансформаційним перетворенням політичного простору, детермінуючи зрушення та зміни еволюційного характеру задля здійснення суспільних реформ, метою яких є свобода особистості. Обґрунтовано, що доміантними – актуальними для сучасної епохи – інтенціями лібералізму виступають свобода, відповідальність, толерантність, соціальна справедливість та рівність можливостей. Аргументовано, що ці ідеї здатні сприяти оптимізації виділених у дослідженні напрямів політичного простору, які потребують ліберального «втручання»: свобода особистості; ліберально-демократичне врядування; міжнародна співпраця.

Окремої уваги заслуговують аргументи стосовно необхідності популяризації ліберальних цінностей та переваг в українському політичному просторі, оскільки в Україні не вирішені навіть ті ліберальні завдання, які вже давно реалізовані в західних країнах (зокрема, це стосується проблем верховенства права, розділення владних гілок, боротьби з корупцією тощо).

Акцентується увага на можливості успішного впровадження цінностей лібералізму з огляду на характеристики української ментальності, зокрема, її потужну індивідуалістичну складову, що певним чином споріднює її з європейською ідентичністю. Втім, не зважаючи на те, що сутнісні риси української ментальності (прагнення до свободи, певне неприйняття влади, індивідуалізм, заповзятливість, відторгнення авторитарного начала, толерантність тощо) корелюють із базовими постулатами лібералізму, спостерігається певна неузгодженість між політичною культурою та ментальними настановами українського народу. Тобто виникає потреба проекції ліберальних інтенцій – закладених у ментальності українського народу – на суспільно-політичний простір. Зокрема зазначається, що індивідуалізм, який є базисною настановою в політичній культурі українців, може стати передумовою становлення демократичної політичної культури. Відповідно, сьогодні постає необхідність умілої популяризації ліберальних ідей через різноманітні засоби масової комунікації. Це насамперед передбачає активізацію освітніх стратегій в Україні, спрямованих на позитивне позиціонування власної культурної самобутності, якій у всі часи був притаманний певний ліберальний контрапункт.

Задля ефективності просвітницьких заходів щодо популяризації ліберальних цінностей пропонується запозичити досвід роз'яснення пріоритетів ліберально-політичного стилю життя. Зокрема, такий досвід у XVIII ст. існував у США, де відомі політичні діячі (О. Гамільтон, Дж. Джей та Дж. Медісон) опублікували серію статей ліберального характеру з метою роз'яснення необхідності ратифікації Конституції США (збірка «Федераліст»). Ще один приклад пов'язаний з Англією, де в кінці XVII ст. видавець газети *Mercurius Politicus* опублікував кілька статей, покликаних

навчати своїх співгромадян «проживати в державі свободи». Отже, популяризація ліберальної проблематики через пресу у вельми доступній формі для широкого загалу принесла свої плоди.

У цілому, в презентованій монографії отримано нові обґрунтовані результати щодо аналізу трансформаційного потенціалу лібералізму й тих умов, які необхідні для ефективного впровадження ліберально-демократичних практик у політичній системі України.